

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 24 ₪.
Pe o jum. de an 12 „
Pe trei luni . . . 6 „
Pentru România şi străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 „

TELEFON N. 286.

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDACȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 20.

INSERATELE
se primesc la administrație. Prețul după tarif și învoială.

Manuscrisele nu se înapoiază.

Românii în administrație.

De Dr. V. Moldovan.

Peste patru ani se împlinește o jumătate de veac dela fatalul pact dintre Coroană și feudalismul nostru, a cărui urmare a fost dualismul.

Epoca de durată scurtă a absolutismului ce-a premers acestui pact, a fost foarte priincioasă afirmării noastre în organismul administrativ-justiciar al țării. În timpul absolutismului s'a ridicat ca din pământ o pleiadă întreagă de funcționari români.

Când s'au retras Beamterii aduși din toate provinciile Austriei, în o mulțime de comitate locuite de români nu au rămas decât funcționarii români, cari au predat apoi oficiile și arhivele nouilor stăpâni ai erei dualiste.

Era constituțională maghiară parte în urma legii inerției, parte din lipsa de funcționari maghiari deplin calificați, a lăsat în posturile lor aproape pe toți funcționarii români. O parte mare a lor însă, reorganizându-se în 1874 tribunalele și judecătorii regești a trecut în serviciul mai sigur al statului.

În raport însă cu starea de azi, procentul Românilor a fost la început și după 1874 destul de considerabil.

Cu vremea însă îmbulzeala gentryilor scăpătați și a acelei părți a tinerimii maghiare care s'a poticnit pe la esamenele iuridice, ne-a făcut aproape cu neputință susținerea statului de funcționari administrativi români.

Îmi aduc bine aminte, că d. e. în comitatul Turda-Arieș aveam pe vremi doi protopretori români, iar în centru un prim notar. Azi poate cineva căuta cu luminarea după un funcționar român.

Din punctul de vedere al egalității de drept, al jertfelor de bani și de sânge ce le prestează neamul românesc față de țara asta — nu e corect așa cum e.

De ce să nu poată ocupa și fi neamului nostru funcțiuni în țara asta și de ce să fim siliiți să exportăm an de an atâta ca-

pital intelectual în România și în timpul din urmă chiar și în America, numai și numai pentru că aici acasă tânărului român cu carte, afară de popie și advocatură alte cariere nu-i stau la dispoziție. Știm prea bine, că nu avem putere să schimbăm sistemul de azi și de aceea rezonarea de mai jos are ceva din filozofia vulpei cu strugurii cei acri.

Să ne servească drept mângâiere faptul, că scoaterea noastră din viața administrativă a țării pe lângă multe neajunsuri are și o parte bună, peste care nu e bine să trecem așa ușor.

Ca să înțelegem mai bine lucrul n'avem decât să facem o mică comparație între generația veche de funcționari administrativi români, — generație care durere a pierit cu totul — și între figurile lipsite de ori ce avânt și ideal național, cari — laudă excepțiilor — reprezintă azi neamul nostru în administrația celor douăzeci de comitate locuite de Români.

Am apucat vre o câțiva dintre vechii funcționari, rămași de pe timpul absolutismului. Crescuți în vremile de scurtă durată ale dietei din Sibiu din anii șasezeci, care a decretat și codificat naționalitatea română și egala îndreptățire națională a noastră, li-a fost mai ușor să-și păstreze și în era dualistă aproape întreg capitalul de sentimente și cugetare românească cu care au intrat în oficiu. În casele lor vedeai foi românești și copii lor erau crescuți în spirit românesc. Eu însu-mi am cunoscut și îndrăgit „Gazeta Transilvaniei” în casa unui astfel de funcționar administrativ, pe care nu odată l'am văzut lacrimând, când cetea despre tot mai dese nelegiuiri ale guvernului lui Tisza Kálmán și a celorlalți, cari au urmat, după marile zdrobitor al naționalităților.

Azi toate acele suflete nobile, cari au purtat cu resignare povara unui sistem dușmănos idealelor noastre naționale, nu mai sunt. Locul lor l-au ocupat rămășițele de nemeși scăpătați sau protejații clielor comitateneze. Iar unde totuși a mai străbătut câte un român,

putem esclama cu proverbul maghiar: „Ne-ai dat Doamne ploaie, dar nu e nici o mulțumită pe urma ei”. Aleși aproape numai din grație, atârând vecin deasupra capului lor sabia lui Damocle de-a fi înălțurați la o nouă alegere comitatenză, acești funcționari nu se pot susține decât sub aripile ocrotitoare ale reprezentanților puterii de stat: a *fișpanilor*. Iar despre fișpanii noștri se știe, că nu sunt altceva decât nește agenți electorali ai tuturor guvernelor.

Instinctul politic al acestor agenți i-a făcut să înțeleagă, că nime nu le poate face mai excelente servicii la alegeri, decât tocmai bieții funcționari români.

În decursul anilor însă, guvernele au mai descoperit un teren de intrăbuinare și validitate pe seama funcționarilor români. E meritul lui Jeszensky de-a fi descoperit în cei câți-va primpretori români cele mai bune instrumente împotriva candidaților naționaliști, în cercurile cu majoritate română. Rednic, Urdea și acum în urmă Korkán nu sunt altceva decât o es-scomplare politică a nefermuritei vanități caracteristice protopretorilor în general și în consecință și a protopretorilor români. Când zierele maghiare au început să ventilize chestia tratativelor cu guvernul și ne puneau în perspectivă nu numai funcționari administrativi, ci chiar fișpanii români, am zîmbit cu amar asupra acestui dar Danaic.

Drept confirmare a temerilor mele am avut ocazia să cetesc în punctul acesta o *părere obiectivă și a unui ungur adevărat, însă cu vederi mai avansate și lipsite de șovinism*.

E vorba de ziaristul maghiar Erdelyi Aradi Victor, care într'un temeinic articol publicat în „Huszadik Század” sub titlul „Fordulat a román kérdéiben” zice între altele și următoarele adevărate:

„Agitatorii” naționalităților nu pot fi reduși la tăcere și chestia „de naționalitate nu se rezolvă dacă vor scoate câteva existențe necunoscute, lipsite de șira spină-

rii și le vor pune pe grumazul conaționalilor lor

„Dar vor tăcea „agitatorii” și „va înceta chestia de naționalitate, dacă se va sprijini dezvoltarea „economică și se va înlesni propășirea culturală a naționalităților”.

Politică cu adevărat democratică, sprijinătoare și ocrotitoare a culturii, a ființei noastre naționale și a bunăstării noastre economice — iată ce ne trebuie nouă, iar nu Korkáni, Rednici și Șeghești.

Statificarea notarilor cercuali.

Între proiectele, cari vor fi prezentate în Mai în cameră este și proiectul pentru statificarea notarilor cercuali și comunali. Proiectul acesta stă în strânsă legătură cu reforma electorală, deoarece conform noii legi notarii vor avea un rol important la compunerea listei alegătorilor, la stabilirea îndreptățirii de alegător și la acul de votare.

Prin statificare guvernul vrea să aibă în dependență directă pe acești factori electorali.

Dl P. P. Carp despre chestia Silistrei. Ziarul „Cuvântul” din Iași vorbind de Silistra, reproduce următoarea părere a dl-ului P. P. Carp asupra pretențiilor ce trebuie să le aibă România față de noua situație din Balcani:

„Față cu extinderea teritorială și economică a Bulgariei trebuie negreșit să ne apărăm granița și cea mai mică pretenție a României, nu poate fi, de cât linia de frontieră: *Turtucaia-Balcic*. Ni se dă de bună voie — bine. Nu ni se dă — o luăm. Altă soluție nu este — nu poate fi

In audiență. Ministrul de externe, contele Berchold a fost primit alaltaeri în audiență la M. Sa. Audiența a ținut o jumătate de oră și Berchold a raportat M. Sale asupra situației. — Primministrul Lukács a plecat ieri din Lovrana la Viena și azi va fi primit în audiență la M. Sa.

Ultimele cuvinte le rostii cât se poate de apăsat, lovind cu pumnul în masă. Deschise apoi o ladă, din care scoase o cârpă, în care-și ținea banii, se așeză lângă masă și începu să numere.

Nuța sta înmărmurită în colțul casii. I-se părea, că o apucă fierbințeli, privea îngrozită la banii de pe masă, cuprinsă de-un fior, care aproape o clătina pe picioare.

După ce isprăvi cu număratul, Crâncu împătură cârpa, o așeză de unde o luase și înfundându-și în șerpar banii de pe masă, porni spre ușă, mormând mântos:

— Auzi vorbă de femeie! Ce-l mai umbli ei gura, când eu treizeci de zloți!?

Nuța nu se mai putu stăpâni. Ca oșită din minți se repezi asupra bărbatului său, pe care-l ajunse tocmai în ușă.

— Bani lui Iuda! Ticălosule, păgânule! Arginții lui Iuda!

Nu s'afârși însă vorba și se răsturnă la pământ, lovită de brațul vânjos al Crâncului, care eși din casă, injurând.

La vre-o opt săptămâni șura Crâncului era pe sfârșite. Ajunse cu lucrul la coperiș. Drept prag de sus al ușii grajdului, așezase tocmai o grindă dela altar, pe care se vedea tăiat în lemn chipul sfânt al Celui răstignit.

Dacă până acum a avut de suferit biata Nuța, apoi această fărădelege i-a implantat în inimă pumnalul morții.

Desminte. În cercurile politice s'a vorbit zilele acestea, că ministrul de honoari Hazai se va retrage din postul său. Hazai desminte însuși această știre.

Șovinismul și ignoranța politice de azi a Europei.

Paris Martie 1913.

(Urmas.)

Germanii împotriva universalismului. — Poziția lor izolată în Europa. — Germanii purtători ai anarhiei internaționale.

Pangermaniștii însă se contrazic ei înșiși. Mommsen, marele istoric, avea groază de cuvântul „universalism”, care, zicea el, este împotriva firii Germanului. Pentru a face însă o politică mondială, sau cel puțin pentru a avea acea însușire atot cuprinzătoare, trebuie să fii universalist. Franța pe temelii genului său latin are pe deplin această însușire. Limba franceză a fost și este o limbă internațională. Geniul francez a contribuit la formarea literaturilor străine, nu numai a literaturii germane, ci chiar și a limbii și literaturii engleze. Limba latinească a avut aceeași influință asupra limbii francezești, câtă influință a avut limba franceză asupra limbii englezești. Limba franceză domni în țările englezești până la domnia lui Henric VIII.

„Scriitorii englezi, se sileau până a sfârșitul veacului a 14-lea să scrie francezește. Invățătura și educațiunea le erau francezești, căci, chiar în secolul al 14-lea studenții englezi erau cei mai numeroși printre străinii înscriși la Universitatea din Paris”. (Finot p. 418). Începutul literaturii engleze se mărginea la traducerea romanelor cavalezești franceze. Limba englezească cuprinde două-trei mii de cuvinte de origine latină.

Temelia universalismului este deci genul latin, care lipsește cu totul Germanilor.

Dar dela început Germanii au fost dușmanii civilizației latine universale. După mărturisirea chiar a istoricului lor, Zeller, ei au fost, nu „propagatori ai culturii ci o piedecă a culturii în tot timpul evului mediu”. Germania — scrie Zeller — a fost în istorie iconara răa a unei civilizațiuni staționare, cu desăvârșire barbare. Nenorocirea cea mare este, că Germania n'a eșit până astăzi din mrejiile concepției sale medievale, și formează și astăzi în mijlocul Europei o stavilă uriașă a progresului ideilor liberale, a unității genului omenesc. Partea cea mai urâtă a sufl-

Bătea lui Dumnezeu.

De Matei Asan.

Și avea toată dreptatea satul, când spunea, că numai el, păgânul de Crâncu, pricinuisse moartea soției sale, a sârmanei Nuța.

Biata femeie! Mult a mai avut de îndurat din partea încaintului de Crâncu, până când, în cele din urmă, i s-a făcut lui Dumnezeu milă de ea și a luat-o de pe fața pământului.

Nu meritase Crâncu o așa bună-tate de femeie. Și încă înainte de a se cununa, bine cunoștea Nuța inima împietrită a soțului său, dar săracă cum era, fără tată și fără mamă, se mângâia cu gândul că-l va putea îndupleca și-l va aduce pe calea cea bună.

De geaba i-au fost însă toate încercările. În inima împietrită a Crâncului nu puteau prinde rădăcină sfaturile creștinești ale soției sale. Crâncu rămas tot cel vechi. Nu numai că nu lua în seamă vorbele sârmanei femeii, dar o lua în răs de câte ori îi amintea de lucrurile creștinești și de bătea lui Dumnezeu, cu care cerca de multe ori să-l înspăimânte.

— Mai tacă-ți gura cu creștineștile tale — se răstia el, când vedea că Nuța nu mai conțenea. — Ce o face, eu oi trage și nici tu nici Dumnezeu! tău n-o să răspundă de faptele mele!

Pe Nuța o pornea plânsul. Vor-

bele astea ale păgânului de Crâncu o făceau să se cutremure de atâta necredință. Să-i fi înșept un cuțit în inimă și n-ar fi rănit-o mai rău decât atâta neputință față Dumnezeu. Câte odată o revoltau atât de mult vorbele acestea nesocotite încât numai purându-se stăpâni, îi arunca ne-rendinciosului câte-o vorbă mai îndrăznească, din care cauza mîncea și băta din partea tătarului de păgân. De multe ori au văzut-o vecinii, dând fuga din casă, cu obraji plini de vântăi, pe cari în zadar cerceau să le spele lacrimile ce-i curgeau șiroi din ochi.

Sârmana femeie, cum se schimbăse! Abia o mai puteai recunoaște. Nu trecuseră decât doi ani și ceva decând duceau casă împreună, și roșul orăbjilor ei de față se oflise atât de mult de vijelia traiului său, încât părea mai îmbătrânită cu vre-o douăzeci de ani. Încercările se desemnau tot mai dese pe fața-i palidă și tot mai stăjenită și mai plângătoare părea privirea ei, vioae și plină de viață de odinioară. Ba în vremea din urmă se plîngea de dureri cumplite pe la furca pieptului, junghiurile îi săgetau în lung și în lat trupul istovit; prin sat se vorbea, că ar fi de boala cea uscată. Și toți spunea, că numai el, tiranul de bărbat-său, ar fi vina la toate, căci prea era fără milă, o bătea și o chinuia mai grozav ca pe o vită pe sârmana femeie, care avea o inimă atât de simțitoare încât și numai vorbele nesocotite și fojurăturile unui om fără Dumnezeu, cum era Crâncu,

ar fi fost de ajuns ca să-i întunece viața.

Se întâmplase, că satul se apucase de lucru pentru ridicarea unei biserici noui, de piatră în locul celei vechi de lemn. Bărnela de la bisericuța cea veche se pususeră la licitație. Din tot satul însă nime nu îndrăznea să se dea la țarg. Căci, vezi, se temeau oamenii să cumpere lemnul sfânt al locașului dumnezeesc, gândindu-se la vre-o răzbuinare cerească. Singur Crâncu nu-și da seamă de așa ceva. Pragul bisericii el nu l'prea călcase și așa în inima lui înghețată nu se sălășluise frica de Dumnezeu, care să-l facă să se teamă de așa ceva. Avea de gând să-și ridice șură și grajduri noi și bărnele astea ieftine, aproape pe nimic, mi-ar prinde de minune și făcea el socoteala. Cercat-a, năcăjitu s'a Nuța în chip și fel, ca să-l desmante de planul acesta, dar, înzadar. A cercat femeia și cu binele și eu răul, și cu pânșul și cu cearta, dar nici lacrimile și nici vorba rea nu l-au putut îndupleca. Pe Crâncu nu-l lăsa inima să piardă prilejul unui țarg atât de bun.

— Tu uiere, — se răsti el într'oz, când cerca Nuța să-l înduplece — ascultă aici: nu-mi mai pomeni de bătea lui Dumnezeu! Eu cumpăr bărnele și.. pace!

— Ba, pace ne-i avea până-i trăi și nici în mormânt n-o să ai parte de pace!

— Nu-mi trebuie nici o pace! Tocmai pentru aceea am să le cumpăr!

Să vadă ea chipul Celui ce a suferit moarte pentru fericirea neamului omenesc, necinstit și spurcat în felul acesta de un necredincios fără de inimă? Să se știe ea soția aceluia pângăritor al chipului Mântuitorului? Cât s'a împotrivit, sârmana, contra acestei fărădelegi? Dar în zadar. În cele din urmă, gândurile și groaza răzburării dumnezești, dar mai ales inzultele și bătaile din partea Crâncului au pus-o la pat. Și mai mult nu s-a mai ridicat. Într'o bunăzi a închis ochii pe vecie.

— Iertat să fi de câte mi-ai făcut mie — i au fost ultimele ei cuvinte — dar ce ai greșit lui Dumnezeu, eu nu-ți pot ierta. Roagă-te lui și întoarce-te pe calea cea dreaptă. Pentru păcatele tale simțesc, că nici în mormânt n-o să am liniște!...

Se împlinește aproape anul dela moartea Nuței și Crâncu nu i căutase nici odată mormântul. Doar, că-și mai arunca din când în când ochii spre crucea, ce-o strălăuia la capătul mormântului și care se vedea foarte bine din curtea lui, căci cimitirul era mărginaș cu grădina Crâncului, de care nu l' des-părtea decât un gard învechit și sricat, răsturnat în cea mai mare parte. În primele zile după moartea soției, părea că se mai domolise Crâncu, era mai tăcut, mai gânditor. Dar asta nu ținu mult, căci dela o vreme se porni pe beție. Mai bea el din când în când și până trăia Nuța, dar mai rar, mai cu cumpăt. Acum însă se spurcase cu to-

tulul german este egoismul său fără margini, politica sa șovinistă anti-europeană. Germanii nu cunosc decât interesele lor proprii. Verba liti Bismarck, »Cestiunea orientală nu are nici un interes pentru noi».

De aceea a ajuns Basarabia a Rusiei!!!

Nici un scriitor n'a știut înfățișa așa de bine realitatea politicii germane în Europa, ca învățatul rus Jacob Novicov în cartea sa apărută de curând și scrisă înaintea morții sale (L'Alsace-Lorraine: Obstacle à l'expansion allemande. Paris, Alcon, 1913). »Germania — scrie dânsul — prezintă astăzi spectacolul dureros al unui popor, care lucră în același timp pentru a accelera și a opri progresul civilizațiunii. Germania este, după dânsul, povara care apasă cu armatura sa cea grea pacea și fericirea Europei. Germanii sunt poporul, cari pricinuesc oprirea naționalităților în Europa, ei sunt în fine poporul care susține încă cu îndărătnicie anarhia internațională în lume. »Wilhelm II scrie Novicov — cât e de îngrijit de interesele economice ale Germaniei și de progresul comerțului, urmează cea mai mare himeră, cea mai mare utopie. El dorește prosperitatea unei părți (Germania), fără să dorească prosperarea întregului (Europa). Germanii persecută pe Poloni, pe Holanzi, pe Alsacieni pe temeiul »suveranității« statului — precum o fac de altfel Nemții prin Unguri în Ungaria. Nemții nu voesc să cunoască principiul, că un om nu poate fi obiect, ci numai subiect de proprietate a unui stat. »Cu toate acestea Germanii consideră pe Alsacieni ca un obiect cu cari pot face ce vreau». Germanii au o literatură mare, se laudă cu mulțimea ramurilor de știință cercetate până în cele mai mici amănunte, în știința de căpetenie însă: în drept și în psihologia popoarelor au făcut mai puține progrese. Cu toate că nu există un drept nemțesc deosebit de un drept francez — toate popoarele au același drept unele față de celelalte.

Idelle de drept german »sunt greșite, ele nu corăspund realității, sunt deci anti-științifice... În genero ar trebui să ceri dela un popor cu civilizațiune înaltă, ca să facă o politică întemeiată pe datele cele mai recente și mai pozitive ale științei. Vom vedea însă că, din nenorocire, cu Germania e tocmai contrarul, și în privința dreptului și în privința economică. Politica nemțescă puztește încă în melafica și în morii abstracțiunii. Același le putem spune și despre politica austro-maghiară.

Fără să se cugăte că ei au lucrat împotriva suveranității poporului francez, când au anexat Alsacia-Lorena, Germania asuprește acum pe nouii ei supuși pe temeiul suveranității statului german. »La urma urmei la ce se reduce »suveranitatea« aceasta atât de idolatrizată de Germani? Ea este dreptul de a se arunca în orice clipă asupra vecinului său pentru a-i răpi provinciile. Ei cred, că cel mai mare bine și cea mai mare glorie este de a putea întreprinde forța brutală după plac. Din nefericire forța brutală este o armă cu două tălșuri. Nemții, cari o preamăresc cu fanatism, nu bagă în seamă lucrul cel mai simplu: Adecă, dacă toți vecinii Germaniei ar fi dușmanii acestei forțe brutale și s'ar convinge că e mai bine să respecte dreptul vecinului, Germanii ar putea să se bucure de li-

bertatea și siguranța desăvârșită. Prin tratatul dela Franckfurt, Nemții înșiși au pricinuit în Europa un »dispreț, pentru dreptate, care se manifestă printr'un fetișism copilăresc pentru suveranitatea statului. »Din pricina acestui fetișism sunt siliți să cheltuească în toți anii sume uriașe, pentru ca să se ferească de atacurile venite din afară. Acest fetișism îi împedecă să vadă că fericirea supremă nu stă în »suveranitatea« statului, adecă în anarhia internațională, ci dimpotrivă, în curmarea acestei suveranități, adecă în »organizațiunea internațională«. De fapt Germania și Nemții peste tot, permițându-și toate și crezându-se singurul stat în lume și piciorul popor, care poate să calce cu picioarele pe toate celelalte și care nu recunoaște putere mai mare decât ea — este »anarhistă internațională. »Tratatul din Franckfurt (prin care se scripeste Alsacia-Lorena la 1871) — scrie Novicov — a fost o violare a dreptului; prin el Germanii au pricinuit anarhia în Europa și au împedecat organizarea ei, au desasociat deci Europa».

»Prin anii 1859 și cei următori principiul libertății popoarelor câștigă multe triumfuri. Toscana, Modena, Parma, Romagna, Neapoli se unesc în monarhia lui Victor-Emanuel II pe calea plebisculului. Cuvenul liberal învinge preutindeni. Împăratul Rusiei Alexandru II liberează servii în imperiul său. În anul următor prezidentul Lincoln liberează sclavii în Statele-Unite. Napoleon III din hotărârea proprie liberează comerțul francez din cătușele protecționismului. Un vânt de progres și de libertate cuprinde Europa. Ani binăc vântați! Fericiti acei ce s'au născut în vremuri binecuvântate și cari au murit înainte de a vedea tristețea zilelor noastre! Dacă toate ar fi purces pe calea aceasta, am fi ajuns fără îndoială la organizarea grupului european. Napoleon III propuse întâlnirea unui congres internațional pentru a regula, în bună înțelegere cestiunile mai însemnate. Glasul lui Cobdeu chema neamurile la bună înțelegere și la dreptate. Omenirea părea că pornește spre vremuri mai bune. Nimile se umpluseră de nădejde. Oamenii își permiteau dreptul să fie optimiști.

Bismark se ivi! totul se schimbă! Politica europeană, îndreptată spre liberalism, adecă spre rânduială și organizațiune, apucă din nou spre despotism adecă spre anarhie și desorganizațiune! Autorul pare că ar fi scris aceste rânduri pentru neamul românesc. Intr'adevăr fericită a fost aceea epocă pentru neamul nostru. Minunată coincidență și sublim adevăr al unității neamului omenesc!

Bismark a fost apariția cea mai plină de desarmone și cea mai abnormală a veacului trecut. Politica lui agresivă a pricinuit ivirea multor reie sociale și mai ales a socialismului.

»Privind la situațiunea în care se află astăzi, vom începe să regretăm și mai mult, că Germania a apucat pe cale așa de greșită la pilda lui Bismarck. Acest prusian necioplit, cu suflet mărginit, a făcut-o să peardă poate chiar un veac... Germania va înțelege mai curând sau mai târziu în ce mare rătăcire a adus-o cancelarul de fier. Toate rămân în viață. Putem afirma chiar, că dacă Germania ar fi urmat politica de naționalitate, socialismul nu s'ar fi putut lăși așa de tare. Nemții au fost pricina de căpetenie a armărilor europene peste măsură. Rusia a

introdus la 1871 serviciul militar obligator, la indemnul Germaniei; și oare azi nu tot Germania se armează ne-bunește și silesc și pe Francezi să mărească și ei armata? Nu numai că n-au contribuit la pacea europeană, dară Nemții s-au împotrivit tuturor indemnurilor bune ale vecinilor. La conferința de pace dela Haga, în 1889, chemată la apelul Țărului rusesc cu scopul desarmării parțiale a Europei, Germania n-a primit arbitragiul obligatoriu, la conferința din 1907 ea n-a primit arbitragiul general. »Rusia este mult mai înapoiată ca Germania, însă prin politica ei internațională se împotrivesc mai puțin triumfului politicii de naționalitate — Urmează Iacob Noricov.

(Va urma).

Franța în hamul Rusiei. Un diplomat francez la St-Petersburg, evident Delcassé, declară în șovinistul ziar »Nouă Vremă» că Franța n'are absolut nici un interes în conflictul romano-bulgar, și astfel atitudinea sa politică se va conforma cu desăvârșire după dorințele Rusiei. Va fi prea târziu, când li se vor deschide ochii Francezilor; atunci vor afurisi memoria conducătorilor de astăzi, cari au băgat republica franceză »slugă la dârloagă, cum se zice.

Dreptul electoral și duma. În дума sau parlamentul rusesc partidul cadeților a făcut propunere pentru introducerea dreptului electoral universal în Rusia. Dar partidele octobriștilor, centru, naționalistii și deputații din partea dreaptă au votat contra și proiectul a fost respins.

Se putea astfel în imperiul despotice muscălesc?

Cum a căzut Adrianopolul.

Amănunte.

În telegramele mai nouă, ce ne-au sosit despre căderea orașului Adrianopol, se dau următoarele amănunte:

Sofia, 27 Martie. Ziarul »Vecserna Poita« publică următoarele amănunte: Cucerirea întregului front de rășărit al fortăreței cu forturile Aivas-baba, Hadji-Ogli, Kestemlik, Kurut-Csekme, Ildiz-Tabia, Topiolu și Karkaz-Tabia cu toate bateriile lor, a pregătit căderea Adrianopolului. Marți dimineața au început bulgarii din partea aceasta asaltul cel mai vehement. Înaintarea de aici a fost foarte anevoioasă trebuind bulgarii să cucerească terenul pas de pas. În luptele aceste ultime bulgarii și Sârbii au suferit pierderi grozave. Turcii se luptau ca niște sălbatici. Pas de pas bulgarii trebuiau să delătore din drumul lor rețelele de sârmele iar, pentru că să nu fie aruncați în aer de mine ascunse, mânuau înaintea lor turme de vite. După ce cu ajutorul scărilor au pătruns până în vârful zidurilor de beton, cari formară ultima linie de întărituri, s-a început asaltul crâncen cu baioneta. Lupta se dădea trup la trup. Turcii văzând că nu mai e scăpare, aruncară în aer rând pe rând depozitele de praf, arsenalul, depozitul artileriei și alte magazine.

În mijlocul unui zgomot infernal produs de necontenitele detonături, și în mijlocul unei mări de fum și flăcări trupele aliate au pătruns în oraș, ocupând rând pe rând străzile principale. Locuitorii cuprinși de o panică grozavă, alergau ca nebunii pe străzile orașului strigând după ajutor.

Belgrad, 27 Martie. După știri sositte aici primii, cari au intrat în oraș, au fost soldații regimentului sârbesc Nr. 20 în frunte cu colonelul Slepianovici. Acestuia — se spune — i-ar fi predat Sukri-pașa orașul, dar colonelul i a răspuns că nu poate primi capătularea, nefiind el comandantul suprem al armatei.

Sofia, 27 Martie. Despra soartea comandantului Sukri-pașa circula știri diverse. Unele telegrame spun că viteazul comandant s-a predat și a fost făcut prizonier. După alte telegrame, că el a dispărut fără urmă. O telegramă din Mustafa-pașa spune, că după ce au intrat în oraș regimentele bulgare, Sukri-pașa s-a retras cu restul armatei sale în arsenalul principal, care a fost apoi aruncat în aer.

Sofia, 27 Martie. Regele Ferdinand și câțiva miniștri sunt în drum spre

Adrianopol. Orașul e povaozat și iluminat.

Filipopol, 27 Martie. Aici s-a lăsat vestea, că principel moștenitor al Turciei Iussuf Izzedin împreună cu câțiva ofițeri turci și germani au fost făcuți prizonieri cu prilejul căderii Adrianopolului. Se spune, că înainte de începerea asediului al doilea prințul ar fi putut pătrunde pe căi laterale în Adrianopol.

Bulgarii au ocupat Ceatalgea.

Londra, 27 Martie. De două zile bulgarii au luat ofensiva pe întreaga linie la Ceatalgea și au spart linia de apărare turcească. Localitatea Ceatalgea a fost ocupată de Bulgari.

Constantinopol, 27 Martie. De ieri începând lupta e generală pe linia Ceatalgea. Trupele turcești sunt în retragere. Bulgarii au spart prima linie de apărare și au ocupat Ceatalgea. În Constantinopol domnește o panică de nedescris. Sunt temeri că trupele bulgare și sârbe vor ataca orașul.

Situația internațională.

Granițele Albaniei.

»Agenția Reuter« anunță, că în ședința de ieri a reuniunii ambasadorilor din Londra reprezentanții Puterilor mari au acceptat în general proiectul austro-ungar privind la restabilirea granițelor noului principat albanez. În ședința de ieri s'au stabilit granițele de nord ale Albaniei iar în ședința de azi se vor stabili granițele de sud.

Interesele macedo-românilor.

Reprezentantul României, d-l ministru Mișu, a expus în ședința de ieri a reuniunii ambasadorilor din Londra punctul de vedere al guvernului României în ce privește interesele României și ale populațiunii cuțo-vlahe în noul principat și în teritoriile cucerite de statele aliate.

Ministrul Grey și ambasadorii Puterilor mari din Londra au primit ieri în audiență pe delegații macedo-români, cari au cerut garanții pentru respectarea postulatelor populațiunii macedo-române în viitoarea constelație balcanică. Din Londra delegații macedo-români vor pleca la Berlin și Roma.

Chestia Scutari.

În urma hotărârei conferenței din Londra reprezentanții Puterilor mari din Cetinje vor cere astăzi guvernului muntegrec să înceteze bombardamentul orașului Scutari, deoarece acest oraș va fi încorporat noului principat albanez. În același timp monarhia austro-ungară a intervenit la Constantinopol, ca Poarta să-și dea învoirea, ca locuitorii necombatanți ai orașului Scutari să poată părăsi orașul.

Bombardarea portului Medua.

Crucișătorul »Hamidie« și a făcut din nou apariția în apele Adriatice și a bombardat ieri din nou portul și orașul Medua. Nu erau eroase magazine și edificii au suferit mari stricăciuni. Au fost ucși numeroși soldați sârbi și muntegreci. Populațiunea s'ar refugiat prin păduri.

Actuale.

— La situația internă. — Desnaționalizarea Românilor din Ungaria. — 150 de aeroplane —

În viața politică internă se observă o mișcare oarecare, deși aceasta se reduce mai mult la pregătiri pentru acțiuni opoziționale în viitorul apropiat.

Dintre evenimentele, ce s-au petrecut este de remarcă banchetul, ce s-a dat ieri și la care au luat parte toate partidele opoziționale: kossuthiști, iusthiști, partidul popular și independențist în afară de partidele primadată, că acest banchet s-a ținut în comun, de cătră toate partidele opoziționale, e semn de solidaritatea lor.

Tot ieri s-a ținut în Sătorlajúj-hely adunarea comitatului Zemplén, în care opoziția a făcut o propunere de-a se vota neîncredere guvernului, accentuându-se, că »primministrul a căutat ocazia pentru dovedirea adevărului obiectiv«, în cauza Lukács-Dézy.

Agitația opoziției va începe în curând. În partidul iusthist s'a stabilit, că

în curând se va începe agitația la țară. Se vor ținea adunări populare în Cluj, Dobrița, Arad și Zombor, apoi vor urma adunări în cercurile partidului muncii. În adunări se va lua poziție și contra legii electorale votate.

Asupra întrevederii ce a avut o Dézy cu Khuen-Héderváry, a apărut un nou act. Dézy a dat în publicitate o declarație, în care spune, că el a fost chemat la întrevedere în numele lui Khuen și el a declarat, că nu poate merge decât ca om privat, neavând de la nime încredințare.

În ce privește punctele concrete de împăciuire, Dézy numai atâta spune, că el nu-și poate închipui descurcarea, decât prin organizarea unui nou partid politic și prin noui alegeri pentru camere.

Aceste sunt momentele principale ale situației.

Ziarul »Seara«, relevând articolul nostru din numărul de Miercuri (»Cum să ne apărăm contra desnaționalizării?«), reproduce câteva pasaje din el cu deosebire acele, în care s'a accentuiază, că elementul nostru e în multe părți din Ungaria periclitat, apoi încheie astfel:

»Putem noi lăsa peirei pe Români noștri din astfel de locuri expuse celei mai crâncene bătăi de joc? Nici o clipă!«

Și dacă această întrebare și-o pune »Gazeta Transilvaniei«, mă întreb, poate fi un singur român, care nepăsător să privească la acest proces cu vădite intenții de sugrumare, de desagregare a elementului românesc? Cu siguranță că nu. Căci orice lovitură, îndreptată în privința fraților noștri, de sub oricare dominațiune străină s'ar afla, este o lovitură împotriva întregului popor românesc și ceea ce e cu mult mai dureros de cât și-ar putea-o cineva închipui, este un început de știrbire a puterii pe care se bizue România din regat, creat în urma sforțărilor de secole...

Ministrul de războiu al Angliei, Seeley va raporta comisiei pentru afacerile militare a camerei comunelor, că conducerea armatei a comandat pentru armată 150 de aeroplane, de diferite sisteme. Construirea acestora se face așa de repede, că până la finea lui Maiu toate aeroplanele vor fi distribuite la diferitele corpuri de armată.

Noiule aeroplane sunt de sisteme cele mai probate și motoarele lor sunt atât de solide și tari, încât fiecare aeroplan poate fi mănât cu o viteză de 75 km. pe ceas.

Anglia pe lângă flota ei militară pe mare, de primul rang, va avea și cea dintâia flotă aeriană.

Tragedia militară din Turcia.

— Cum moare un imperiu —

Istoria va înregistra episoadele războiului turco-bulgar, care a adus armatele bulgare până la granițele Constantinopolului și va spune greșelile comise de turci; dar nu este fără interes să rezumăm de pe acum, după datele sigure ale unui ofițer turc în activitate, operațiunile cari au determinat înfrângerea turcilor.

Când au început ostilitățile, cei doi mari șefi ai armatei turcești erau generalul Nazim pașă, ministru de războiu, devenit generalisim, și mareșalul Abdulah pașă, comandantul armatei de est. Nazim pașă era optimist. Abdulah pașă fiind în contact mai strâns și mai des cu armata știa cât pretulește și era pesimist. El spunea fără înconjur, că armata nu e în stare să intre în campanie și cerea să se evite cu orice preț războiul.

Din 1908, în rândurile armatei începuse să intre dezbinarea și politica era mai tare decât disciplina. Soldații nu mai aveau încredere în șefii lor. Politica russească legătura așa de trainică ce exista între soldat și ofițer. Toți ofițerii eșiți din front fuseseră eliminați: în loc de 27 de ofițeri, nu se mai lăsase în fiecare batalion decât șapte, sau opt. Regimentele erau comandate de maiori, iar corpurile de armată de coloneli. Apoi, în urma expedițiilor cari s'au făcut în Albania, Yemen, în Heran și în Macedonia pentru a se reprima revoltele, corpurile de armată erau în Turcia europeană reduse la cea mai simplă a lor presiune. În urma măsurilor profilactice împotriva holerei, 90.000 de recruți din anii 1910, 1911 și 1912 n'au mai fost chemați sub drapel.

Cu opt zile înainte de mobilizare erau retrinse la vatră contingentele 1908 și 1909. Când a trebuit rechemate, s'a produs o așa confuzie în afectarea lor, că infanteriștii au fost trecuți la artilerie, artilieriștii la infanterie, cavaleriștii la geniu, genii la cavalerie, etc. Cei mai mulți din rediți cari își făuseră serviciul în armată sau jandarme

tul pe beutură. Aproape nu era zi să nu guste cât de puțin.

Intr'o seară se întorsese târziu de tot dela crasmă și cu capul cam greu de beutură. Era o noapte întunecoasă; cerul acoperit cu nori gri părea că isvorăște un întunerec negru, pe care îl spinteca din când în când lumina de câte-o clipă a unui fulger. Cum se văzu ajuns acasă, Crâncu, așa îmbrăcat cum era, se aruncă pe un pat.

Abia adormi și i se arătă umbra, care-l îngrozise încă de atâtea ori în vis: chipul soției sale. Părea că o vede ocolind șura și grajdurile. Dela o vreme umbra se așternu în genunchi înaintea chipului sfânt de pe ușa grajdului. Plângea și se ruga. Se ridică apoi în picioare și se întinse să sărute chipul. Acesta părea că crește, se făcea mare, tot mai mare, până când ajunse mărimea unui om. Luă pe femeie de mână și după ce făcu un semn spre grajd, porni cu ea spre cimitir. Ca prin minune însă, la acel semn, grajdurile și șura luară foc. Flăcările se întindeau tot mai lacom, tot mai mult iar vitele din grajd mugu au îngrozitor...

Crâncu se svârcolea nebun, își încordă toate puterile și deodată se trezi în picioare lângă pat. Porni, spre ferastră, căutând spre șură. Tălbăcit însă de beutură și în urma puternicei impresii a visului, înaintea ochilor lui părea că se desășoară aievea tot ce i se arătase în vis. Se frecă la ochi, își șterse sudorile de pe frunte și în sfârșit se întoarse mai liniștit în pat. Se convinge, că nu se petrecuse nimic din

cele ce visase, dar în urechi îi țiuiau încă în continuu mugetele vitelor. Nu putea și nici nu mai îndrăznia să adoarmă. Mugetele vitelor, pe cari părea că le aude tot mai tare și tot mai deslușit, îl neliniștează grozav. Se hotărâ în cele din urmă să dea o roată până la grajd.

— Căci, cine știe, — își gândi el — să nu fi pățit ceva vre-o vită?!

Mai mult inconștient decât treaz — căci beutura își făcea tot mai mult efectul, la care se adăuga și groaza — a prins felinarul. Clătinându-se'n dreapta și'n stânga ajunse până la ușa tinzii, dar când voi să o deschidă, un vânt puternic, al cărui vuet turbat părea că prevestește ceva neînțeles, îi stinse felinarul din mână. Rămase un moment pe gânduri, scoase apoi un chibrit din șerpar și-l trase pe perete. O dungă de lumină se desernă pe locul unde cercă să-l aprindă, iar vârful chibritului se răsturnă sfărâind la pământ, unde se stinse. Mâna Crâncului tremura și i se clătina întreg corpul, așa că numai cu mare greu reuși să-și facă lumină. Cu tot curajul și nepăsarea lui de altă dată, clocotul vijeliei de afară, acum părea că-l neliniștează iar impresia visului: îi izbura tot mai mult sângele. Presimțea ceva și nu-și putea da seamă de ce se va întâmpla. Își aruncă ochii spre colțul din fund al tinzii și privirea i se oprit pe o săcură. Puse mâna pe ea și cu săcurea în mână dreaptă iar în stânga cu felinarul stâns porni spre șură.

(Va urma.)

rie cu pușca Martini-Henry, nu cunoștea mînuirea noilor puști germane. Un mare număr din acești rediți erau în vîrstă de 30 la 40 de ani.

Dacă adăugăm la toate acestea că intenționa era aproape nulă, că serviciul sanitar era nelămurit, că mijloacele de transport, de comunicație, de informație, lipseau, că nu era telefon și telegraf și sau fără fir, că cei mai mulți din marii șefi ai armatei habar n'aveau de strategie și că o divergență de păreri militare exista între acești șefi, se va înțelege că cu o asemenea anarhie ar fi trebuit să se împărțeașcă pesimismul mareșalului Abdulpașă.

La câteva zile după deschiderea ostilităților, nu erau mai mult de 30.000 de oameni în Turcia europeană. Pe hărțile se puteau pune 1.200.000 de oameni; în realitate nu s'au putut aduna decât 200.000 și pe acestea în cele mai proaste condiții posibile. Armata de est cuprindea pe hărțile 226.000 de combatanți și 454 de tunuri, dar în realitate nu s'au ajuns nici la a treia parte din acest efectiv. Armata de vest era în aceeași stare, deși ea ar fi trebuit să fie mult mai numeroasă, căci pe hărțile întruinea 4 corpuri de armată și 3 divizii independente, adică 340.000 de combatanți și 500 de piese de artilerie.

Cu totul dimpotrivă, mobilizarea armatei bulgare se făcea repede. În mai puțin de o săptămână, bulgarii erau în măsură să și apere frontiera și operau așa de bine concentrarea lor, că la 17 Octombrie se aflau gata pentru a năvăli în Tracia trei armate bulgare de 230.000 de puști, 5000 de cavaleriști și 600 de tunuri.

Aceste trei armate erau comandate de inspectorii generali Cutnicef, Ivanof și Dimitrie.

Planul lui Abdulpașă era să se întărească pe linia Ienidie-Bostani, și să aștepte acolo atacul armatei bulgare, fiindu-se în defensivă. Se dădea astfel timp noilor contingente să sosesc, iar trupele rău exersate mijloacele de a se pregăti de război, treptat-treptat. De asemenea se da timp intenției să se familiarizeze cu modul cum trebuie să funcționeze aviația, pe care nu îl cunoștea de loc.

Dar marele stat major general din Constantinopol și statul major al comandantului general nu împărțeau această părere. Nazim-pașă era pentru ofensivă și declara că e în stare să aducă 500.000 de oameni în Turcia europeană, câte 15.000 pe zi. Dar se înșela cu desăvârșire.

Mijloacele de comunicație lipseau cu totul. Linile și serviciul căilor ferate erau cu totul nelămurite. Pe când statul major se bizuia să aibă un tren la fiecare șeft de oră, n-avea fost cu puțință să se pună în mișcare decât un singur tren pe zi, din singura gară a Capitalei. Cu toate acestea încetineala în serviciul intenției, convoierile cu proviziuni și muniții seoseau la destinație fără să găsească pe nimeni ca să le primească și adesea se reintorceau la punctul lor de plecare.

Această dezorganizare sau, mai degrabă, această lipsă de organizare, a făcut ca mii de soldați să moară de foame sau să ducă lipsă de toate, pe când cantități enorme de proviziuni erau îngrămădite nu departe de dășii, în locuri unde nu ar fi trebuit să fie.

La începutul luptei, planul bulgarilor era să dea un atac asupra frontului fortificat Kirkilisse-Adrianopol cu corpul I și al III de armată, pe când corpul al II-lea ar opera asupra stîngii armatei turcești, la sud de Adrianopol. Dar, în ultimul moment, acest plan a fost modificat.

S-a hotărât să se opereze o vastă mișcare ocolitoare prin Tirnovodje pentru a se înainta asupra Kirkilisei. Această operațiune a fost încredințată generalului Dimitrie, pe când generalul Ivanof trebuia să meargă cu restul armatei de est asupra Adrianopolului, în două grupuri egale.

Ostilitățile au început la 16 Octombrie prin încercări lângă fluviul Maritza, în împrejurimile localității Mustafa-Pașă și în regiunile frontiere dela Kirkilisse. La 18 Octombrie, ofensiva bulgară e viu îndreptată în toate direcțiile. Turcii se retrag sub protecția forturilor Adrianopolului.

La 19 Octombrie a doua armată bulgară, înaintînd spre sud-est, a luat contact cu armata turcească, mai sus de Mustafa-Pașă. Trupele bulgare au fost împărțite în trei coloane, în scopul de a înconjura Mustafa-Pașă.

Dar mai înainte de a se termina această mișcare, Mustafa-Pașă fusese evacuat. Armata turcească se încercase să arunce în aer podul de peste Maritza, dar fără succes. Ea a lăsat chiar

gara și biroul telegrafic neatînse, — ceea ce a fost o greșală din cele mai grave.

Bulgarii luau cu baloneta micul fort Kurt-Kale, situat la o înălțime de 703 metri, după o luptă înverșunată. Pe platoul care vine mai sus de Mustafa-Pașă s-a dat o șarjă teribilă de cavalerie, la care au luat parte două regimente turcești împotriva unui regiment bulgar. Acesta a asigurat avantajul, pentru că a știut să manevreze cu mai multă știință, nu cu mai mult curaj.

Învălmășeala a fost generală. Bulgarii au luat patru mari tunuri Krupp și treizeci de tunuri de câmp. Au mai luat orașul Razbozet, de lângă Adrianopol, făcând numeroși prizonieri.

— Va urma.

ȘTIRI.

— 16 Martie 1918.

Dela epitropia »Fundațiilor pentru ajutorarea zărilor rom. din Ungaria«
Am primit astăzi următoarea scrisoare:

Sibiul, la 25 Martie 1918.

Onor. »Gazeta Transilvaniei«, Brașov.

În urma mandatului special primit dela Epitropia administrativă a »fundațiilor pentru ajutorarea zărilor românești«, prin această imi îndeplinesc o prea plăcută datorință exprimându-vă sincerile noastre mulțumiri pentru interesul și zelul deosebit cu care ați stăruit până acum la augmentarea numitului fundațiilor. Când vă exprimăm această mulțumire, vă rugăm să ne păstrați interesul și conlucrarea D.-V. și pentru viitor, pentru care suntem și rămănem mult îndatorați.

Cu deosebită stimă Ioan I. Lăpe-datu.

Tot astăzi am primit la redacție »Analele fundațiilor pentru ajutorarea zărilor românești din Ungaria I. Anul 1912, care conține o amănunțită dare de seamă asupra gestiei anului 1912 și textul listelor fundaționale și a regulamentului pentru procedura de ajutorare. Asupra acestor analize vom reveni.

Știri din România. Alaltaeri s-au depus pe biroul Camerei câteva proiecte de legi, menite să aducă reale folosuri organizației militare: reforma legii de recrutare, organizarea aviației militare și modificarea legii reorganizării.

Actualul sistem de recrutare facea ca un prea mare număr de brațe valide să fie substrase dela obligația serviciului militar. Conform noului proiect prezentat, care evită abuzurile de acest fel ce se făceau până acum, contingentul va sporii în mod simțitor. Tot în scopul acesta, noul proiect a luat măsuri ca tinerii cu termen redus să nu mai poată beneficia de acest termen decât numai dacă după un an de zile vor da dovadă de unele aptitudini deosebite, cerute de lege.

Al doilea proiect însemnat pentru organizația militară este cel privitor la navigațiunea aeriană.

E știut de toți rolul important, pe care îl joacă azi aviațiunea și aerostatica. Până acum România deși avea un corp de aviatori destoinici, totuși n'avea o organizare a acestui corp. Proiectul d-lui ministru de război dă o organizare serioasă atât aviației cât și aerostației, în așa fel ca ambele să aducă reale servicii în caz de război.

Pentru militarii, cari se vor dedica acestor servicii se prevăd condiții deosebite precum și asigurarea vieții lor. Înfrimătățile dobândite în timpul păcii, vor fi considerate ca și când ar fi dobândite în timpul războiului, ofițerii bucurându-se astfel de toate avantajele acestei situații deosebite. Asemenea dispozițiuni vor da aviatorilor tot curajul necesar pentru exercitarea grelei și periculoasei lor cariere.

Proiectul privitor la reorganizare admite și reorganizare de 1 an în loc de 2 și 5 ani cum era până acum. Sporoste soldele pentru reorganizați și stabilite termenul de pensie la etatea de 52 ani în loc de 46. Pentru a răspândi serviciile aduse armatei de reorganizați, s-a creat o medalie specială, intitulată: »Răsplata serviciului militar, care se va acorda pentru 15 și 20 ani de serviciu.

— Marti a sosit în București, venind din Sofia, cunoscutul publicist italian Vico de Mantegazza. Distinsul ziarist a fost primit alaltaeri în audiență de d-nii Titu Maiorescu, președintele consiliului și Take Ionescu ministrul de interne.

Sindicatul zărilor a hotărât să sărbătorească printr'un banchet pe pu-

blicistul Mantegazza. La acest banchet care va avea loc Sâmbătă seara în sălilele Casei Capșa, vor lua parte afară de membrii Sindicatului și câteva personalități politice, va fi invitat totodată și d-l Fasciotti, ministrul Italiei la București.

— Instrucțiunea preliminară în afacerea Goleșcu s-a terminat ieri. Raportul conchide, că este loc de a fi urmărit în justiție numitul ofițer.

— Din Moreni se anunță: Majoritatea lucrătorilor au reluat lucrul. Greva poate fi socotită ca terminată.

Unul merge, altul vine. Obosit de lunga-i activitate de aproape 40 ani ca profesor de limba și literatura română la univ. din Cluj, în care timp numai buruienii au răsarit din sămânța aruncată de dânsul, renegatul Moldovan Gyergely trece la pensie. Ca un vrednic urmaș în postul său a fost desemnat al doilea la fel: Alexics György.

Din Bucovina. S-au făcut următoarele avansări în corpul funcționarilor forestieri dela direcțiunea domeniilor fondului religios gr. ord. din Bucovina: domnul Gregorie Bartoi a fost numit administrator de păduri și de domenii, iar d-nii Pavel Sripăciariu și Silviu Dimitroviu au fost numiți asistenți de forestieri.

Sărbarea pomilor și a păsărilor în Sadu și Nucest. În conformitate cu programul său de lucru, comitetul central al Reuniunii agricole sibiene astabilă, ca în 1913 sărberea pomilor și a păsărilor să se țină în comunele Sadu și Nucest. În scopul acesta comitetul a adresat către primăriile acestor comune un apel, prin care le dă îndrumările necesare referitor la reușita sărbării.

Sukkri-pașă. O cădere victorioasă a fost căderea cetății Adrianopol. Sunt căderi și căderi... sunt uneori căderi mai măndre și mai frumoase ca victoriile. Ietoria, care a scris atâtea căderi rușinoase, a înscris unele căderi cari au stărnit simpatia, entuziasmul și admirația pentru cel învins chiar printre biruitori.

Osman-Pașă, care după o apărare și rezistență extraordinară a predat cetatea Plevna, pe care o asaltaseră cu o aprigă îndărăre oștile românești împreună cu cele rusești, a apărut ca un erou, nu numai în fața Turcilor ci și a țării neutrale. Osman-Pașă sosit în București, a fost acoperit de flori, de simpatia și admirația românească.

Generalul Stoessel, care a apărut Port-Arthurul nu a avut aceeași soartă fericită, acuzat de trădare, poate trădător, în orice caz un om care s-a grăbit și nu a avut țaria trebuitoră și-a ispășit vina în închisoare. Sukri-pașă, comandantul fortului Adrianopolului s-a luptat ca un adevărat erou, ca un erou din vremurile legendare ale gloriei otomane, sfidând moartea, combinatele diplomatice și capriciile și nedreptățile soartei. Sukri-Pașă și-a predat sabia, dar el rămâne în trista istorie a imperiului otoman, o figură veșnică, în glorie cu aceia a lui Osman-Pașă, iar în admirația lumii, mult mai sus de comandanții bulgari.

În jurul asasinatului din Grecia. Din Atena se anunță: Un redactor al zărilor Efimeris a vizitat în închisoare pe Schinas, asasinul regelui George al Greciei. Zăristul l'a întrebat dacă asasinatul este în strânsă legătură cu ideile lui asupra socialismului. Schinas a spus că a comis asasinatul într'un moment de disperare. Zece ani am fost bolnav, — spunea asasinul, — acum două săptămâni un medic a constatat că sunt tuberculos. Un individ, care și-a pierdut speranța la viață, este în stare să comită ori ce. Într'o astfel de situație sufletească am comis și eu asasinatul.

Zăristul l'a întrebat apoi dacă s'a gândit la consecințele crimei. Schinas a răspuns că nu. A nutrit însă o ură neîmpăcată contra tuturor acelor persoane, cari au o situație socială mai bună. Zăristul l'a întrebat de ce a ales victimă acesteori, chiar pe regele. Schinas a răspuns: »Fatalitatea mi l'a adus în cale. În ziua asasinatului mă plimbam în apropierea vilei Allatin. N'aveam intenția să-l omor. Mă plimbam încet și când regele a trecut pe lângă mine, l'am împușcat.

Știri mărunte. Dl. consilier imperial Dr. Calinciu din Viena, medic de cură în Marienbad, și-a serbat Sâmbătă, 24 c. la Abbazia jubileul de 25 ani de când e medic.

— În urma turburărilor și a grevei studențimei dela univ. de medicină militară din Petersburg, această academie a fost închisă.

— Medicii Botkin și Ostrogoski cari au tratat pe marea ducesă Tatjana a Rusiei, s'au îmbolnăvit de tifos.

— Starea papei merge din nou spre bine.

— Corporalul Bagacs din Troppau, care ucisese de locot. Schramek, a fost osândit la moarte prin ștreang, Execuția s-a săvârșit ieri.

— Alaltaseară s-a făcut prima comunicație radiotelegrafică nemijlocită între Europa și America. Stațiunile au fost turnul Eiffel din Paris și orașul american Abington, distanța între ele 7000 chilometri.

Din Brașov și Târa-Bârsei.

Atragem atenția publicului asupra reprezentației de Duminecă al elevilor școlii comerciale române din loc.

La »Albina« Institut de credit și economii, filiala Brașov, dela 1 Aprilie n. 1913 oarele de birou sunt: dela 7—1, iar oarele de casă dela 7 1/2 — 12 1/2 oare. (1—1)

Pentru nenorocitul meseriaș, Cucu Ioan Florea a mai intrat la redacția zărilor noastre dela o masă românească întrunită la otel »Coroană« suma 5 cor.

Cinematograful Mercur. Reprezentațiunea de deschidere de Duminecă a avut un mare succes. Conturbările, produse de ruperea filmului, cari s'au ivit, va fi pe viitor delăturate. Deocamdată reprezentațiunea viitoare Duminecă în 30 Martie.

Din public.*

Onorată Redacțiune!

Joi în săptămâna trecută s'a ținut adunarea generală la Casa de păstrare (Reuniune) din Săliște. Fiindcă în aceasta sedință nu s'a pertractat lucrurile mai jos publicate, nu pot reținea a nu le da publicității bazându-mă și pe aceea, că fiind vorba de chestii naționale va interesa publicul nostru de pretutindeni.

Mai întâiu de toate se cetește raportul Direcțiunii din care reiese anul de criză, care s'a deslășuit asupra vieții economice și pe care, l'a simțit și Casa noastră de păstrare. Deși cum zic a fost un critic Direcțiunea noastră angajează funcționari noi. La publicarea concursului s'a prezentat vre-o 15—20 de oferte produse în mare parte de absolvenți ai școlii comerciale. Aceste oferte nu au fost luate în considerare, căci doar școala comercială stă sub demnitatea cătorva civile pe care le are fetița d-lui director executiv, care a fost aleasă. Aceasta o publică pentru orientarea mulțimei noastre de absolvenți ca întru deschiderea unui nou concurs la Casa de păstrare să nu se mai ostenească în zadar trimițându-și ofertele, căci Direcțiunea în totdeauna își are oamenii săi preferiți și la noi nu se preferă pregătirea ci hatărurile personale și protecția.

Punctul principal pus la ordinea zilei a fost Casa națională.

După cum știm asupra acestei case s'a făcut foarte multă zarvă chiar și în publicistica noastră. Astfel în foaia »Libertatea« din Iunie 1911 se amintește despre zidirea acestei case și se laudă fapta națională a Săliștenilor. Tot în acest articol se scrie, că se va zidi casa națională al cărei întreprinzător, maestrul, în fine ultimul lucrător va fi român și tot din mâna Românului se va procura materialul trebuincios.

Pentru ca lumea să nu fie sedusă bazându-se pe aceea ce s'au publicat în »Libertatea« sau de alte idei tendențioase și lășite anume de unii întru denaturalizarea adevărului permiteți-mi a vă face o mică descriere a întregii case precum și a tuturor fazelor de dezvoltare prin care a trecut, care au fost menirea și ce au ajuns acum de fapt.

Adunarea generală din 1911 decide zidirea unei case simple în stil românesc menită a servi următoarelor idealuri:

- 1) Adăpostirea societăților.
- 2) Birou de informațiune.
- 3) Școală de meserii și al
- 4) Școală de menaj.

Întru realizarea adăpostirii acestor patru idealuri adunarea cu insuficiență votează celea 26 mii coroane din fondul de binefacere.

Zidirea s'a început în vara anului 1911 și cu repezeala unei săgeți s'a lă-

* Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta Redacția nu ia răspunderea.

șit știrea, că contrar așteptărilor de a se angaja un zidar român s'au angajat doi unguri.

Deși un maestru de frunte român își înaintase oferta cu prețuri reduse totuși din nefericire oferta dânsului e respins urmând principiului, că ce e românesc nu poate fi și bun. Astfel s'au angajat cei doi zidari unguri la zidirea casei naționale românești. Acești unguri văzând ce importanță li se atribuie s'au decis aș pune temelii și mai solide și au cerut ajutor dela stat pentru clădirea unei fabrici de cărămidă. Motivele aduse în această rugare sunt: lucrarea și biruința lor triumfală întru nimicirea valahizmului. Direcțiunea temându-se ca nu cumva să iasă la iveală faptul angajării neamului lui Bendeguz se decide a-i pune sub un întreprinzător general român. Acesta a fost însă numai cu numele căci totul a trebuit a face după cum i-s'a dictat.

Acum la încheierea lucrului întreprinzător general, care e un biet măsar va trebui în curând să părăsească comuna noastră, deoarece și-a încheiat socotelile cu o pierdere de câte-va mii coroane pe când ungurii luați de altcum și sub scutul domnului Hențiu au ajuns unul la o vilă, sau mai bine zis fiindcă s'a ridicat paralel cu casa națională la un flasc al acesteia; unde în loc de aștepta vom auzi întonându-se Hymnusul sau dansându-se csárdășul. Celălalt companist a ajuns la o sumă frumoasă pe care o are ca depunere și la o stare pe care poate puțin meseriași vor avea-o. Pe când harnicul nostru tâmplar va trebui când se va muta ungurul în vila sa el să și părăsească casa sa zidită cu trudă și sudoare din cauză ca lucrat prea cu zel întru înălțarea meseriei sale.

Pe baza acestora meseriașul care cu sudoarea muncii sale și-a agonisit un capital oareși care nu va mai alerga la institutul nostru ca la o mamă cu aceeași dragoste ca până acum, ci-va ocoli acest institut gândindu-se la felul mașter cum au fost tratați colegii lui. Nu numai atâtea, dar ridicându-se renumele feuritelor venituri aceea în frunța noastră Săliște meseriași noștri nu vor mai putea exista, ci vor trebui să și ia băta pribegiei plecând în țări străine întru agonisirea traiului lor. În locul lor se vor așeza indivizii străini de nația noastră ajutați de altcum și din fondul de binefacere al Casei de păstrare și cu încetul Săliștea își va perde caracterul ei național, ceea ce formează o rușine de tristă amintire inteligenței noastre conducătoare.

Cu privire la sumele întrebunțate e dați-mi voie a vă prezenta următorul tablou.

Pentru zidirea sa votat suma de 26. mii coroane, neajungând această sumă s'au urcat mereu până la suma de 90 mii coroane, aceasta sumă s-a luat din fondul de binefacere și din împrumut din cont curent. La adunarea generală, la interpretarea unui membru s'a spus că această sumă se va amortiza din câștigul adus la Casa Națională. Pentru argumentarea viitorului profit a Casei Naționale, aduc următoarele date: Interesele fondului de binefacere investit la Casa națională nu se computează pe baza deciziei adunării generale. Interesele împrumutului de 40. de mil cu 6% fac 2400. Kor. chiria ce se va solvi de societăți va fi de maximum o mie coroane astfel încât 1400. Cor. va trebui contactă ca pierdere curată în fiecare an. Afară de aceea e o absurditate a crede că se va amortiza Casa Națională când bine știm că din casele institutului care au costat 100. mii coroane și care ar trebui ca să se amortizeze cu 5% anual s-a amortizat din 1904. Incoace abia sumă bagatelă de 2000. Coroane.

În fine vă rog a-mi da voie a vă comunica, că dela cele patru idealuri propuse la începutul zidirii am ajuns a triumfa la urmă pe baza licenței cerută de direcțiune cu o crăjmă națională sau mai bine z'is cu un cuib de cărți și de beții făcută din fondul de binefacere.

De-ocamdată atâtea.

Ioan Stiefa.

ULTIME ȘTIRI.

Petersburg, 28 Martie. În Dumă rusească s'au făcut mari ovațiuni lui Danew și Bobesev, când s'a aflat știrea despre căderea Adrianopolului. Sedința a fost suspendată în onoarea oaspeților bulgari, ca i între uralele deputaților au fost ridicați pe umeri.

Proprietar:

Tip. A. Mureșianu: Brănice & Comp
Redactor responsabil: Ioan Broten.

INCHIDEȚI GURA...

dacă ai dinți urâți cumpără-ți un tub de pastă de dinți din cărbuni de lei „REFORM“ cu 70 bani. — Folosind-o 3 zile vei avea dinți albi ca zăpada.

Atunci vorbește

și spune-i ori și cui, că acest minunat preparat l-ai cumpărat în prăvălia lui E. A. Orendi și drogueria Lang și Theil în Târgu Grăului

VISCHT OTTO, inventator și exclusiv singurul fabricant, farmacia „Orangyal“ în Tatrang, comitatul Brașov. — Laborator ehemic. — Singurul preparat care nu atacă dinții

„GRĂUNȚUL“

Insoțire de consum în Lesseș. | Fogyasztási szövetség Lesseș.

Convocare.
Membrii însoțirii de consum „Grăunțul“ să invite la
III-a adunare generală ordinară,
ce să va țina în 30 Martie st. n. 1913 la 2 oare p. m. în edificiul școlii gr. ort. din Sulunberg.

Programa:
1. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere.
2. Cenzurarea bilanțului.
3. Disolvarea societății.
Sulunberg, în 25 Februarie 1913.

Direcțiunea

Meghívó.
A lesseși „Grăunțul“ fogyasztási szövetege az 1913 márczius 30 d. e. 2 órakor a görköl. iskola tervényben megtartandó

III rendes közgyűlésre meghívotnak

Tárgysorozat:
1. Az igazgatóság és a felügyelő bizottság jelentése.
2. A mérleg megállapítása.
3. A társaság feloszlataása.
Lesseș, 1913 február 25-én.

Az igazgatóság.

Contul Bilanț per 1912. — Mörleg számla 1912 évré.

Activa — Vagyon	Pasiva — Teher
1. Cassa — Fénztár-készlet . . . . . K 131.28	1. Capital de quota — Üzletrésztöke . . . . . K 220—
2. Marfa — Áru 6131.94	2. Fond de rezervă — Tartalékalap 84.51
3. Debitori — Adósok 1458.18	3. Imprumuttri — Kölcsönök . . . . . 5700—
4. Mobiliar — Üzletbe- rendezés 569.56	4. Centuri curente — Folyó számlák 5248.98
5. Perdere — Veszteség 2962.43	
K 11253.49	K 11253.49

Contul Profit și Perdere — Nyereség és Veszteség számla

Debit — Tartozik	Credit — Követel
1. Amortiz. mobil. — Törleszt. berendezés K. 63.28	1. Venit brut la mărfuri Nyos bevétel áruknál K 717.04
2. Interese — Kamatok „ 295.—	2. Perdere — Veszteség „ 2962.43
3. Chirie — Házbér „ 70.—	
4. Contribuție — Adó „ 186.29	
5. Spese generale — Üzleti költség „ 778.90	
6. Salare — Tiszti Fiz. „ 828.80	
7. Perdere din 1911 — Veszteség 1911-ből „ 1456.20	
K 3679.47	K 3679.47

Sulunberg 31 Decembre 1912 — Lesseș 1912 december hó 7-én

Membrii direcțiunii: — Igazgatósági tagok.

Mihail Păcală m. p. preș. elnök. Arsenie Vaja m. p. Iiie Suciu m. p.
Aurel Varga m. p. Romulus Muscă m. p. Pătulea Benjamin m. p.
Revăzut și aflat în regulă. — Átvizsgáltatott és helyesnek találtatott.

Membrii comitetului de supraveghiere — Felügyelő bizottsági tagok.
Pavel Savu m. p. președinte Ioan Pătulea m. p. Ioan Ciocșina m. p.
Teodor Hrist m. p. Ioan Gonca m. p.

Raportul comitetului de supraveghere:

Onorată adunare generată!

Subsemnatul comitet de supraaveghere a examinat în decursul anului 1912 registrele și valorile, pe cari le-a aflat în regulă; deasemenea a examinat bilanțul anului 1912 confruntând conturile Bilanț și Perdere și Profit cu cărțile principale și auxiliare ale însoțirii și le-au aflat exacte.

Deci Vă propunem să binevoiti: 1) a aproba Bilanțul și Contul Profit și Perdere dând atât direcțiunii cât și comitetului de supraveghere absolutoriul 2) a primi programa direcțiunii precum și punctele stabilite în ea la care și noi ne alăturăm.
Sulunberg în 25 Februarie 1913.

Ioan Gonca m. p. Ioan Pătulea m. p. Pavel Savu, președinte.
Ioan Ciocșina m. p. Teodor Hrist m. p.

Abonamente la „Gazeta Transilvaniei“,
se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar.
Administ. „Gazetei Transilvaniei“.

!!! AVIS !!!

40 mii kgr. luminări pentru sântele Paști ofer cu prețul de Cor. 82 — 100 kgr. loco fabrică sau din depositul

Karol Harth
(la pomul verde), Brașovul-vechi, garantez că luminările, în pachete, din cauza căldurii nu se vor lipi una de alta.

IOAN PETEU.

Prima fabrică de luminări de ceară și parafină din ARDEAL.

Prea stimată Doamnă!

Frumoasă, delicată și de un temperament vesel asemenea unei fete numai așa poți fi dacă ești sănătoasă. Mare parte din dame sufer de catar, de mitră acut sau învechit, de poala albă, acestor boale cele mai multe femei nu atribue nici o importanță. cu toate că dau o neglijență, și femeia cea mai frumoasă își pierde culoarea feței roză, pe care apoi de geaba vrea să o coregă cu mijloace cosmetice căci până când există boala, culoarea feței e palidă, fără expresiune. Deja și față de familia s'a păcătuște fiecare femeie dacă nu și procură singurul mijloc sigur, extractu de baie „Balneum Vetsch“, care nu e medicină internă, ci un extract de baie, ce să poate pregăti casnic comod fără nici o osteneală și oare curează, desinfectează și întărește și după o folosință regulată de câte-va zile sistează total boala. Dar totodată cu sistarea boalei încetează nervozitatea femeilor cauzată de boală, durerea de spate și de mijoc și din femeia palidă nervoasă să face o femeie cu puterea de viață și frumoasă. „Balneum Vetsch“ în urma puterii sale de desinfectare și totuși nesticicioasă nu e permis să lipsească din nici o casă.

O încercare convinge și cucerește pe fiecare, ceace să dovedește prin nenumăratele scrisori de recunoștință și mulțumită.

Pachet de probă la comandă de 6 doze = 6 cor. pachetarea gratuită și liberă de porto. Cu rambursă sau pe lângă trimiterea înainte a banilor o expediază inventatorul și exclusiv singurul fabricant Vetsch Otto, farmacia „Orangyal“ în Târlungeni (Târlung, comitatul Brașovului).
Discreție necondiționată.

Apă minerală. Societate pe acții a birtășilor.

Recomandă apa minerală, scoasă după cel mai nou sistem din

Isvorul Bodoker Vilma

de medicî recomandată pentru cura catarului organelor de respirație la boale învechite, are efect alinător și vindecător.

Isvorul „Bodoker Vilma“ e îngrijit după spiritul timpului de astăzi, apa minerală e eminentă răcoritoare dietetică și iestină.

Administrația: Strada Orfanilor Nr. 17. Brașov.

Telefon 509.

Cel mai mare asortiment de stofe indigene
Prăvălia de stofe din Brașov

P. PAVEL

BRAȘOV, Strada Mihael Weiss Nr. 26.

Cele mai elegante haine de bărbați după măsură și după croială franceză și engleză, se pregătesc în propriul atelier aranjat după recerințele cele mai moderne.

— Comande se execută prompt și ieftin. —

Casă de vânzare
Pe Cacova de sus Nr. 12
din mână liberă.

Doritorii de a cumpăra să se adreseze la d-l **DUMITRU LUPAN**
Piața prundului Nr. 11.

In asortiment bogat.

Cărucioare de copil. —
Cărute sport.
Paturi de copii.
Lavor de copii.
Scaune pentru copii care se pot deplasa.
Cărucioare de păpuși,
Paturi de păpuși!

Rogojini de lemn pentru camere de bae.
Stergătoare de lemn.
Măsuțe împodobite.
Cuere pentru curățirea hainelor.
Cuere de haine.

Paturi de fer și alamă.
Cavalete.

Paturi cu jarnire.
Paturi cu cutii.

Lavoare.
Dulap de noapte.
Statve de haine.
Saltele de sarmă.
Afrigue în trei părți.
Saltele cu păr de cal.

Scaune pentru grădini.
Lavițe pentru grădini.
Mesc cu paravan.
Paviloane pentru grădini

la

Czell & Frank

Strada Vămei 34.

Odăi frumoase mobilate se închiriază lunar, sau cu ziua

cu preț ieftin în

Villa Kertsch.

Dare avere anuală de 40.000 cor.

De vânzare.

Prăvălia mea cu mărfuri economice, ferărie, mărunchișuri, trafic de tutun, timbre, sare. [Trafica acopere chiria prăvăliei. În localitate se află oficiul pretorial de cerc, multă inteligență română. Ținutul este curat românesc. Prăvălia este bae de aur pentru un începător român capabil, cu 4—5 mii cōroane bani gata o poate cumpăra imediat.

Informații mai detaliate dă
Zimmermann Samuel.
în Șercaia.

Marfa solidă. Prețuri ieftine

Stofe moderne de primăvară, pentru costume și bluze la —

FRITZ PREDIGER,
Brașov, Strada Porții 8.

Bărbați impotenti.

își dobândesc eărăși puterea dacă folosesc

«Neosan»-Tabletten recomandată de medici celebri, un mijloc sigur și probat contra impotenței Tabletele nu sunt stricicioase pentru stomac și nici pentru srganism O cutie cu 20 tablete costă 4 cor. 50 fleri.

Trimitere postală împachetată cu discrețiune.
Deposit principal pentru Austro-Ung.
Farmacia Diana
Budapest, VII. Károlykör-ut 5.

Siebenbürger

Urbräu

„Siebenbürger Urbräu“
(Vechi bere transilvană)

oare poate concura cu oricare bere externă și corăspunde gustului cel mai distins.
Se află de vânzare în toate birturile și prăvăliile unde se vor vedea placatele mele cu inscripția: „Siebenbürger Urbräu“.

Deposit în Brașov la:

Julius Theis,
Strada gării Nr. 28.

Cu stimă:

Rudolf Habermann
proprietarul fabricii de bere, Sibiu (Nagyseben).

Siebenbürger

Urbräu

F. Brode